

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้วยการฝึกอบรมของเกษตรกรเจ้าของสวน
ลำไยในพื้นที่ตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว
Guidelines for Competency Development of Longan Orchard Owners through
Training in Khlong Hin Pun Subdistrict, Wang Nam Yen District,
Sa Kaeo Province

มัธนา หงษ์ขุนทด¹ และ ธันยนันท์ จันทรทรงพล²

Matthana Hongkhuntod¹, and Thanyanan Chansongpon²

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการจัดการ

คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์

Master of Arts Program in Management Arts, Faculty of Liberal Arts and Education, Rajapark Institute, Thailand

E-mail: matthana676@gmail.com¹, chansongpol.t@gmail.com²

Received May 2, 2025; Revised May 21, 2026; Accepted June 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะด้านความรู้ ทักษะ และการบริหารจัดการของเกษตรกรเจ้าของสวนลำไย 2) ศึกษาปัจจัยด้านการฝึกอบรมที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสมรรถนะ และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่เหมาะสมกับบริบทของจังหวัดสระแก้ว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรเจ้าของสวนลำไยในพื้นที่ตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว จำนวน 162 คน ซึ่งเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถนะในภาพรวมของเกษตรกร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการตลาดและการขาย ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยีการเกษตรอัจฉริยะ ($\bar{X} = 4.27$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการบริหารจัดการสวนลำไย ($\bar{X} = 4.21$) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศและอายุ ไม่ส่งผลให้ระดับสมรรถนะในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบว่า สมรรถนะทั้ง 5 ด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

ที่สุด ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีการเกษตรอัจฉริยะกับด้านการตลาดและการขาย ($r = .80$) รองลงมาคือ ด้านความรู้กับด้านทักษะการปฏิบัติงาน ($r = .72$) สำหรับแนวทางการพัฒนาที่นำเสนอเน้นการฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงานจริงที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการยกระดับทักษะการบริหารจัดการธุรกิจและการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ตลอดจนการใช้ระบบเครือข่ายพี่เลี้ยงในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภายในชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะ; การฝึกอบรม; เกษตรกรอัจฉริยะ; สวนลำไย; จังหวัดสระแก้ว

Abstract

The objectives of this article were to: 1) study the competency levels in knowledge, skills, and management of longan orchard owners; 2) examine training factors correlated with competency development; and 3) propose guidelines for competency development suitable for the context of Sa Kaeo Province. The sample consisted of 162 longan orchard owners in Khlong Hin Pun Subdistrict, Wang Nam Yen District, Sa Kaeo Province, selected through purposive sampling. Questionnaires were utilized as the tool for data collection. Data analysis was conducted using descriptive statistics (percentage, mean $\bar{x}$, and standard deviation S.D.), t-test, One-way ANOVA, and Pearson's correlation coefficient, supplemented by content analysis.

The research findings revealed that the overall competency level of the farmers was at a high level ($\bar{x} = 4.25$). The dimension with the highest mean was Marketing and Sales ($\bar{x} = 4.30$), followed by Smart Agricultural Technology ($\bar{x} = 4.27$), while the lowest mean was in Orchard Management ($\bar{x} = 4.21$). Hypothesis testing indicated that personal factors, including gender and age, did not result in a significant difference in overall competency levels at the .05 significance level. Furthermore, correlation analysis showed that all five competency dimensions were positively correlated at the .01 statistical significance level. The strongest correlation was found between Smart Agricultural Technology and Marketing/Sales ($r = .80$), followed by Knowledge and Practical Skills ($r = .72$). The proposed development guidelines emphasize on-the-job training that integrates modern digital technology with local wisdom. Key focus areas include enhancing business management skills and product processing to create value-added products, driven through a mentor network system for community knowledge transfer.

Keywords: competency development; training; smart farmer; longan orchard; Sa Kaeo province

บทนำ

ภาคการเกษตรเป็นรากฐานสำคัญและเป็นกลไกขับเคลื่อนหลักของระบบเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิต “ลำไย” ซึ่งจัดเป็นไม้ผลเศรษฐกิจที่มีมูลค่าการส่งออกสูงถึงนับแสนล้านบาทต่อปี (Office of Agricultural Economics, 2025) อย่างไรก็ตาม ในบริบทการปฏิบัติจริงปัจจุบัน เกษตรกรต้องเผชิญกับสภาวะความท้าทายที่มีพลวัตสูงและมีความซับซ้อนรอบด้าน ทั้งจากวิกฤตความผันผวนของสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบนิเวศการเกษตร และแนวโน้มของต้นทุนการผลิตที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากกลไกราคาปัจจัยการผลิตในตลาดโลก (Bank of Thailand, 2024)

เมื่อพิจารณาแนวทางการปรับตัวเพื่อรับมือกับความท้าทายดังกล่าว พบว่าการยกระดับเกษตรกรสู่การเป็น “เกษตรกรปราดเปรี๊อง” (Smart Farmer) จำเป็นต้องอาศัยการบ่มเพาะ “สมรรถนะ” (Competency) อย่างเป็นระบบ ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Attributes) ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพ (McClelland, 1973; Department of Agricultural Extension, 2025a, 2025b) แม้ว่าในอดีตที่ผ่านมาจะมีการผลักดันนวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตอย่างต่อเนื่อง และมีงานวิจัยจำนวนมากมุ่งเน้นพัฒนาไปที่เทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในเชิงเทคนิค แต่ยังคงปรากฏ ช่องว่างทางการวิจัย (Research Gap) ที่สำคัญในด้านการบูรณาการสมรรถนะการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ (Business Management) และทักษะการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) ที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะและทุนทางสังคมของแต่ละพื้นที่ ซึ่งมิติการจัดการเหล่านี้นับเป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนผ่านบทบาทของเกษตรกรจาก “เกษตรกรผู้ผลิต” (Producer) ไปสู่การเป็น “เกษตรกรผู้ประกอบการ” (Entrepreneurial Farmer)

ในระดับพื้นที่จังหวัดสระแก้ว โดยเฉพาะพื้นที่ตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น ได้ถูกกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์ใหม่ (New Strategic Location) ในการผลิตลำไยนอกฤดูคุณภาพสูงเพื่อการส่งออก อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่ได้ลงพื้นที่ทำงานร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรพบปัญหาเชิงประจักษ์คือ “ความไม่สอดคล้อง” (Mismatch) ระหว่างหลักสูตรการฝึกอบรมที่จัดสรรโดยหน่วยงานภาครัฐ กับวิถีการผลิตจริงและข้อจำกัดในพื้นที่ ส่งผลให้การส่งต่อเทคโนโลยีและการนำนวัตกรรมมาใช้ยังไม่บรรลุผลเต็มประสิทธิภาพ งานวิจัยส่วนใหญ่ก็มุ่งเน้นเพียงการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะ (Needs Assessment) ที่เชื่อมโยงกับปัจจัยกระบวนการฝึกอบรมที่เกษตรกรต้องการจริง ๆ เพื่อลดช่องว่างด้านทักษะดิจิทัลและการบริหารจัดการต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของเกษตรกร วิเคราะห์ปัจจัยการฝึกอบรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะ และเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของจังหวัดสระแก้ว โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรเจ้าของสวนลำไยจำนวน 162 คนผ่านเครื่องมือแบบสอบถามที่มีความเที่ยงตรง และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ประกอบด้วย การทดสอบค่าที (t-test), การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) เพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงประจักษ์ที่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาศักยภาพได้อย่างแม่นยำ

บทความวิจัย นี้มุ่งนำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับระดับสมรรถนะของเกษตรกรเจ้าของสวนลำไยในมิติต่าง ๆ และความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างรูปแบบการฝึกอบรมกับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนา โดยเนื้อหาจะครอบคลุมตั้งแต่การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล การใช้เครื่องมือประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความเร่งด่วน ไปจนถึงการนำเสนอ L-SMART Model ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้วยการฝึกอบรมรูปแบบใหม่ที่เน้นการนำไปใช้ได้จริง (Action-oriented Framework) องค์ความรู้นี้จะเป็ประโยชน์อย่างยิ่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการออกแบบนโยบายและหลักสูตรการพัฒนาบุคลากรทางการเกษตรให้มีความทันสมัย สอดรับกับภูมิทัศน์ของเศรษฐกิจดิจิทัล และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเกษตรกรรมในจังหวัดสระแก้วอย่างมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของเกษตรกรเจ้าของสวนลำไยในด้านความรู้ ทักษะ และการบริหารจัดการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการฝึกอบรมที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสมรรถนะ
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้วยการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่จังหวัดสระแก้ว

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้วยการฝึกอบรมของเกษตรกรเจ้าของสวนลำไย ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ (Competency Concept) สมรรถนะหมายถึงคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่ประกอบด้วยความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Attributes) ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่นำไปสู่การปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จตามเกณฑ์ที่กำหนด (McClelland, 1973) โดยสมรรถนะเปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model) ที่มีทั้งส่วนที่สังเกตเห็นได้ชัดและส่วนที่ซ่อนอยู่ภายใน สำหรับในบริบทของเกษตรกรยุคใหม่ สมรรถนะไม่ได้จำกัด

เพียงแค่ทักษะด้านเทคนิคในการปลูกพืช (Hard Skills) แต่ต้องครอบคลุมถึงสมรรถนะเชิงวิชาชีพและการจัดการธุรกิจที่มีประสิทธิภาพ (Boyatzis, 1982) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของภาครัฐที่มุ่งเน้นการยกระดับเกษตรกรสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) โดยเน้นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ และการบริหารจัดการฟาร์มด้วยความเป็นผู้ประกอบการ (Department of Agricultural Extension, 2025a, 2025b)

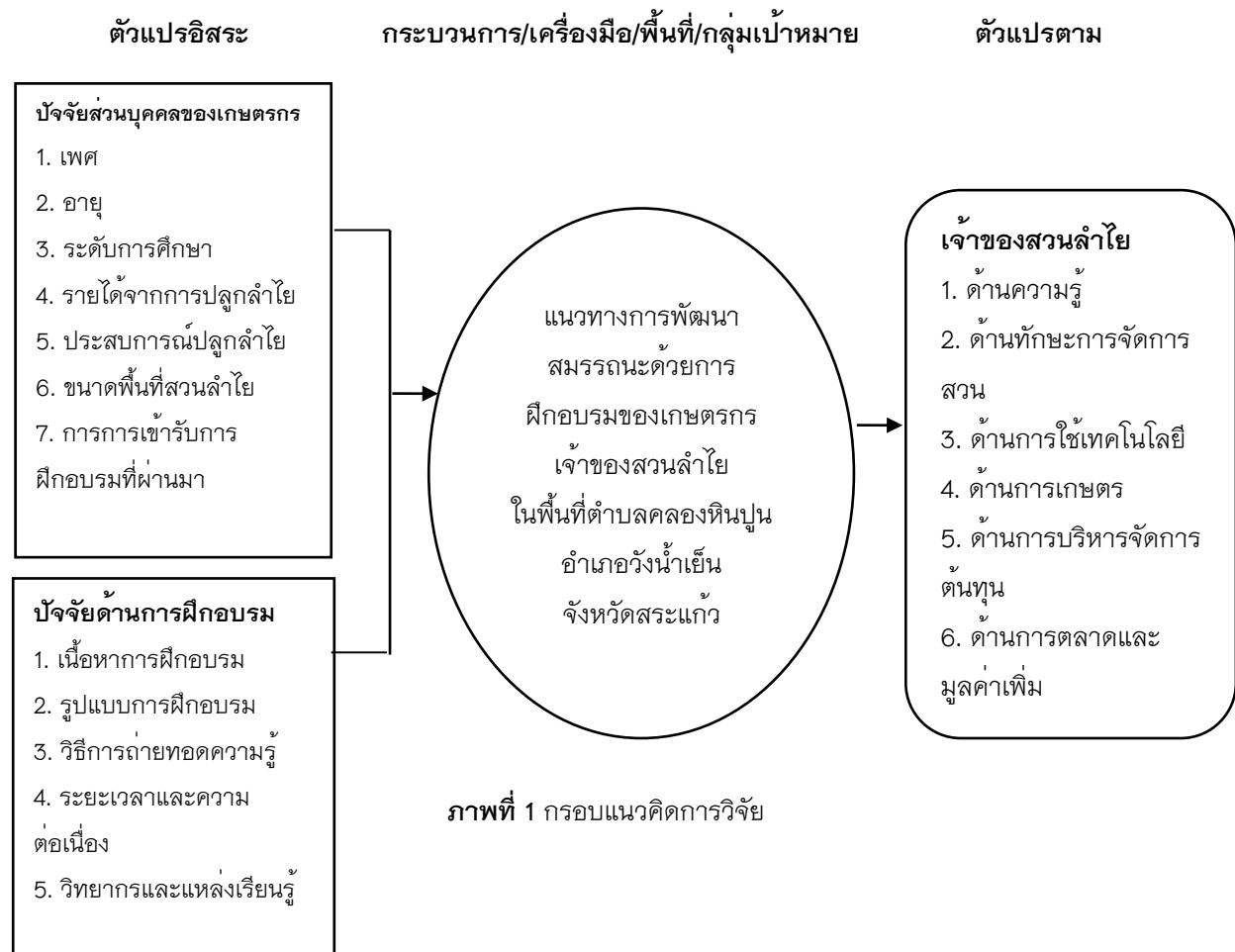
2. แนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และการฝึกอบรม (Adult Learning and Training) การพัฒนาสมรรถนะผ่านกระบวนการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ซึ่งระบุว่าผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อเนื้อหามีความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ตรง และมุ่งเน้นการนำไปใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน (Problem-centered) (Knowles et al., 2015) ดังนั้น การฝึกอบรมสำหรับเกษตรกรจึงควรเปลี่ยนจากการบรรยายเชิงทฤษฎีเป็นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ (Action Learning) และการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างเกษตรกร (Peer-to-peer Learning) เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตและการจัดการอย่างยั่งยืน นอกจากนี้กระบวนการฝึกอบรมต้องมีการออกแบบที่คำนึงถึงความพร้อมและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของตัวเกษตรกรเองเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ในการพัฒนาสมรรถนะอย่างสูงสุด

3. บริบทการผลิตลำไยและเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ (Smart Agriculture) การผลิตลำไยนอกฤดูในพื้นที่จังหวัดสระแก้วเป็นกิจกรรมทางการเกษตรที่มีความซับซ้อนสูงและมีความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกมาก จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อควบคุมปัจจัยการผลิตให้มีความแม่นยำ (Office of Agricultural Economics, 2025) วรรณกรรมที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นว่าเกษตรกรที่มีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ (Agri-Tech) เช่น การใช้ระบบน้ำอัตโนมัติหรือการใช้โดรนเพื่อการเกษตร จะมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงกว่าเกษตรกรแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ข้อมูลพยากรณ์อากาศและการวางแผนการตลาดดิจิทัล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศและความผันผวนของราคาสินค้าในตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรพบว่าปัจจัยด้านระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำฟาร์ม และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ส่งผลต่อการรับรู้นวัตกรรมและการปรับตัวของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีช่องว่างในงานวิจัย (Research Gap) เกี่ยวกับการออกแบบรูปแบบการฝึกอบรมที่เฉพาะเจาะจง (Tailor-made Training) กับเกษตรกรลำไยในพื้นที่ตำบลคลองหินปูน ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ใหม่ที่ต้องการการบูรณาการระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับบริบททางสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับปัจจัยเชิงพื้นที่และการจัดการเชิงธุรกิจอย่างครบวงจร

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ McClelland (1973) (ทฤษฎีสมรรถนะ), Knowles et al. (2015) (ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่), Davis (1989) (ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี: TAM) และทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านการฝึกอบรมและตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถนะของเกษตรกรเจ้าของสวนลำไย 5 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) พื้นที่วิจัย คือ ตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์และระดับสมรรถนะของเกษตรกรเจ้าของสวนลำไย

ประชากรคือ เกษตรกรเจ้าของสวนลำไยในพื้นที่ตำบลคลองหินปูน จำนวน 270 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่าง Yamane (1973) จำนวน 162 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ลักษณะเป็นมาตรวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ครอบคลุมสมรรถนะ 5 ด้าน มีค่าความ

เชื่อมั่น (r เท่ากับ 0.95) เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาปัจจัยด้านการฝึกอบรมที่สัมพันธ์กับระดับสมรรถนะ ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 162 ครูวีรชน เครื่องมือคือแบบสอบถามส่วนปัจจัยการฝึกอบรม (เนื้อหา, รูปแบบ, วิทยาการ, ระยะเวลา, สื่ออุปกรณ์) คุณภาพเครื่องมือผ่านการตรวจสอบ IOC จากผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติอ้างอิงเพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test (Independent Samples) นำมาใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับสมรรถนะระหว่างข้อจำกัดเชิงประชากรศาสตร์ที่มี 2 กลุ่มย่อย (เช่น เกษตรกรที่เคยและไม่เคยผ่านการอบรม) เพื่อพิจารณาผลกระทบของประสบการณ์ภายนอก One-way ANOVA นำมาใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสมรรถนะของกลุ่มเกษตรกรที่มีคุณลักษณะมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป (เช่น ระดับการศึกษา และขนาดพื้นที่ถือครองฟาร์ม) หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) จะทำการทดสอบรายคู่หลังด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé's Method) และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) (r) นำมาใช้คำนวณเพื่อหาขนาดและทิศทางความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างปัจจัยการฝึกอบรมและระดับสมรรถนะ ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า ปัจจัยด้านวิทยาการและรูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มีค่าสหสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากที่สุดที่ $r = .80$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างปัจจัยการฝึกอบรมและระดับสมรรถนะ

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้วยการฝึกอบรม (L-SMART Model) เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และ 2 ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมเชิงลึก เครื่องมือคือการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงระบบ (Systematic Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่มีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ นำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนาประกอบแผนภูมิโมเดลการพัฒนาสมรรถนะ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าระดับสมรรถนะของเกษตรกรเจ้าของสวนลำไยในพื้นที่ตำบลคลองหินปูน อำเภอดงน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าเกษตรกรมีระดับสมรรถนะอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการตลาดและการขาย รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ และด้านความรู้ ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสมรรถนะของเกษตรกรเจ้าของสวนลำไยโดยรวมและรายด้าน

สมรรถนะ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความรู้ (Knowledge)	4.25	0.79	มาก
2. ด้านทักษะปฏิบัติ (Skill)	4.24	0.86	มาก
3. ด้านการบริหารจัดการสวนลำไย (Manage)	4.21	0.90	มาก
4. ด้านเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ (Tech)	4.27	0.88	มาก
5. ด้านการตลาดและการขาย (Market)	4.30	0.89	มาก
รวมเฉลี่ย	4.25	0.86	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับสมรรถนะของเกษตรกรเจ้าของสวนลำไยในพื้นที่ตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการตลาดและการขาย ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.89) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลราคาและช่องทางการจำหน่ายยุคดิจิทัล รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.88) และด้านความรู้ ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.79) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการบริหารจัดการสวนลำไย ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.90) แต่ยังคงอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรเริ่มปรับตัวจากการผลิตแบบดั้งเดิมไปสู่การเป็นเกษตรกรผู้ประกอบการที่เน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขันและการจัดการผลผลิตนอกฤดูให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดส่งออก

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านการฝึกอบรมโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับสมรรถนะของเกษตรกรเจ้าของสวนลำไยในพื้นที่ตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยด้านการฝึกอบรมทุกด้านมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในระดับปานกลางถึงระดับสูง (r อยู่ระหว่าง 0.43 ถึง 0.80) เมื่อพิจารณารายด้านพบรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการฝึกอบรมและระดับสมรรถนะของเกษตรกร

มิติด้านสมรรถนะ	1. ความรู้ (Knowledge)	2. ทักษะปฏิบัติ (Skill)	3. การบริหารจัดการ (Manage)
1. ด้านความรู้ (Knowledge)	1.00		
2. ด้านทักษะปฏิบัติ (Skill)	.72**	1.00	
3. ด้านการบริหารจัดการ (Manage)	.55**	.77**	1.00
4. ด้านเทคโนโลยีเกษตรฯ (Tech)	.55**	.65**	.75**
5. ด้านการตลาดและการขาย (Market)	.51**	.59**	.65**

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่มีความเหมาะสมคือ การบูรณาการปัจจัยด้านการฝึกอบรมที่เกษตรกรให้ความสำคัญสูงสุด โดยเฉพาะบทบาทของ วิทยากรและรูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ นำมาสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบ “L-SMART Model: ระบบนิเวศการเรียนรู้เชิงพาณิชย์ที่ยั่งยืนสำหรับเกษตรกรราย”

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับสมรรถนะของเกษตรกรเจ้าของสวนลำไยในมิติด้าน ความรู้ ทักษะ และการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุดคือ ด้านการตลาดและการขาย ($\bar{x} = 4.30$) และด้านเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ ($\bar{x} = 4.27$) ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเกษตรกรในพื้นที่ตำบลคลองหินปูนมีความตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ของบริบทเศรษฐกิจดิจิทัล และเล็งเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเข้าถึงข้อมูล ราคาสินค้าและช่องทางการจัดจำหน่ายนอกฤดูที่ต้องการความแม่นยำสูง สอดคล้องกับ ทฤษฎีการ ยอมรับเทคโนโลยี (TAM) ของ Davis (1989) ที่ระบุว่า การรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้งาน นวัตกรรมส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะเชิงพฤติกรรม และสอดคล้องกับแนวคิดเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ของกรมส่งเสริมการเกษตร (Department of Agricultural Extension, 2025a, 2025b) ที่เน้นย้ำถึงการใช้อยู่ในการบริหารจัดการฟาร์มเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ สมรรถนะของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยด้าน "วิทยากร" มีความสัมพันธ์ สูงที่สุด ($r = .80$) รองลงมาคือ "รูปแบบการฝึกอบรม" ($r = .72$) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเกษตรกรให้ความสำคัญ เชื่อมั่นในตัวผู้ถ่ายทอดความรู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์จริงในพื้นที่ ประกอบกับรูปแบบ การฝึกอบรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติช่วยให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ที่จับต้องได้ สอดคล้องกับทฤษฎีการ เรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ของ Knowles et al. (2015) ที่อธิบายว่ากระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพต้องเกิดจากกิจกรรมที่เน้นปัญหาเป็นศูนย์กลาง (Problem-centered) และยึดโยงกับ

ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Knowles et al. (2015) ที่ระบุว่าคุณภาพของวิทยาการและสื่อการสอนที่ทันสมัยเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะอย่างก้าวกระโดด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่เหมาะสมคือการนำเสนอ L-SMART Model ซึ่งบูรณาการระหว่างภูมิปัญญา ทักษะ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบริบทพื้นที่จังหวัดสระแก้วมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว การพัฒนาสมรรถนะจึงไม่สามารถใช้เพียงความรู้ทางทฤษฎีได้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการผสมผสานระหว่างนวัตกรรมและเครือข่ายปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อสร้างความยั่งยืน สอดคล้องกับทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) ที่มองว่าการเสริมสร้างทักษะที่หลากหลายผ่านระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่ทรัพยากรบุคคลในภาคเกษตร และสอดคล้องกับแนวคิดศิลปการจัดการ (Management Arts) ที่เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรและองค์ความรู้อย่างสร้างสรรค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนเกษตรกรรมให้มีความมั่นคงภายใต้สภาวะวิกฤตและความผันผวนในปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นรูปแบบการบูรณาการโมเดล L-SMART เพื่อยกระดับสมรรถนะเกษตรกรอัจฉริยะ การพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรเจ้าของสวนลำไยในพื้นที่ตำบลคลองหินปูน จังหวัดสระแก้ว จำเป็นต้องอาศัยรูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการยอมรับเทคโนโลยีภายใต้หลักการ “L-SMART Model” ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สังเคราะห์ขึ้นเพื่อเปลี่ยนผ่านจากเกษตรกรผู้ผลิตดั้งเดิมสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตรมืออาชีพ หลักการ “L-SMART Model” ดังแผนภาพ

โมเดล L-SMART เกษตรกรอัจฉริยะ (L-SMART Smart Farmer Model)

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตรมืออาชีพตำบลคลองหินปูน จังหวัดสระแก้ว

L – Local Wisdom & Mentor Network (ภูมิปัญญาท้องถิ่นและระบบพี่เลี้ยง):

กระบวนการพัฒนาเริ่มต้นจากการใช้ต้นทุนทางสังคมในพื้นที่ โดยการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับระบบเครือข่ายพี่เลี้ยง (Mentor Network) และปราชญ์ชาวบ้าน การถ่ายทอดประสบการณ์ตรงในการจัดการลำไยนอกฤดูในมิตินี้ ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและลดความเสี่ยงจากการลองผิดลองถูกในระดับปฏิบัติการได้อย่างมีนัยสำคัญ

S – Skill & Synergy Learning (ทักษะแบบประสานพลัง):

เมื่อมีฐานความรู้จากภูมิปัญญาแล้ว จะนำไปสู่การสร้างทักษะผ่านรูปแบบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยเน้นการดึงศักยภาพของวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีค่าความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จสูงสุด ($r = .80$) มาถ่ายทอดความรู้เชิงเทคนิคควบคู่กับการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดการประสานพลังแห่งการเรียนรู้ที่จับต้องได้

M – Modern Agri-Management (การจัดการฟาร์มสมัยใหม่และยืดตลาดนำการผลิต):

การยกระดับสมรรถนะในมิตินี้เน้นการบริหารจัดการที่ยืดตลาดนำการผลิต (Market-Led Management) เกษตรกรจะได้รับการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลตลาดดิจิทัลรวมกับการจัดทำ

บัญชีฟาร์ม (Farm Accounting) เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ต้นทุนและวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับช่วงเวลาที่มีผลผลิตมีราคาสูง

A – Agri-Technology & Digital Market Acceptance (การยอมรับเทคโนโลยีและการตลาดดิจิทัล):

องค์ประกอบนี้มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้และยอมรับนวัตกรรม (Learning & Innovation Acceptance Process) โดยเฉพาะเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะที่ใช้ทำงานง่ายและเห็นผลเชิงประจักษ์ เช่น การประยุกต์ใช้ระบบควบคุมน้ำอัจฉริยะหรือแอปพลิเคชันบริหารจัดการสวน เพื่อยกระดับมาตรฐานการผลิตสู่ระดับสากล (GAP)

R – Real-time Adaptation (การปรับตัวต่อสถานการณ์ในเวลาจริง):

ในสถานะที่มีความผันผวนสูง เกษตรกรต้องพัฒนาสมรรถนะการปรับตัวต่อสถานการณ์ในเวลาจริง ความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาเฉพาะหน้าภายใต้ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศและกลไกราคาตลาด โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นฐานในการตัดสินใจ ถือเป็นทักษะสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่

T – Total Value Added (การเพิ่มมูลค่าผลผลิตอย่างครบวงจร):

ผลสัมฤทธิ์ปลายทางของโมเดลนี้คือเป้าหมายความสำเร็จในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตอย่างครบวงจร (Outcome) เพื่อเปลี่ยนสถานะจากเกษตรกรผู้ผลิตสู่การเป็น “ผู้ประกอบการเกษตรมืออาชีพ” (Professional Agri-Entrepreneur) ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงและมีความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในระยะยาว

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ วิจัยฉบับนี้เป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรในจังหวัดสระแก้ว ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณที่เข้มข้นสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ตำบลคลองหินปูน ผลการวิจัยได้พิสูจน์ให้เห็นว่าระดับสมรรถนะของเกษตรกรมีความพร้อมสูงในการก้าวสู่ยุคเกษตรอัจฉริยะ โดยเฉพาะความโดดเด่นในด้านการตลาดดิจิทัลและการยอมรับนวัตกรรมเกษตร ซึ่งมีหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนคือคุณภาพของวิทยาการและรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์จริง ข้อมูลจากการทดสอบสมมติฐานทางสถิติที่มีค่าความสัมพันธ์ระดับสูง ($r = .80$) ยืนยันถึงอิทธิพลของปัจจัยการฝึกอบรมที่ส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับขีดความสามารถของเกษตรกร พบจากการวิจัยได้ถูกสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เรียกว่า “L-SMART Model” ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่และการจัดการเชิงธุรกิจอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การสร้างรากฐานความรู้ผ่านระบบพี่เลี้ยง ไปจนถึงการเพิ่มมูลค่าผลผลิตอย่างครบวงจร องค์ความรู้นี้ไม่เพียงแต่เป็นคำตอบสำหรับการพัฒนาเกษตรกรเจ้าของสวนลำไยให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรมืออาชีพเท่านั้น แต่ยังเป็นโมเดลต้นแบบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้

ในการสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่ายภาคการเกษตรอื่นๆ ภายใต้กรอบการจัดการยุคใหม่ที่พึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า เกษตรกรมีสมรรถนะด้านการบริหารจัดการสวนลำไย น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรจัดหลักสูตรอบรมเพิ่มเติมในเรื่องการทำบัญชีฟาร์มอย่างง่าย การวิเคราะห์ต้นทุน-กำไร และการจัดการภาษีเกษตรกร เพื่อยกระดับเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการธุรกิจ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านวิทยากรมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะสูงที่สุด ($r = .80$) ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ในการจัดฝึกอบรมทุกครั้งควรให้ความสำคัญกับการคัดเลือกวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญจริงและมีรูปแบบการสอนแบบสาธิตหรือให้ลงมือปฏิบัติ (Action Learning) มากกว่าการบรรยายในห้องอบรมเพียงอย่างเดียว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า L-SMART Model เป็นแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรนำองค์ประกอบของโมเดลไปใช้เป็นกรอบในการวางแผนนโยบายพัฒนาเกษตรกรในจังหวัดสระแก้ว โดยเน้นการสร้างระบบพี่เลี้ยง (Mentor) และการนำเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ (Agri-Tech) มาช่วยลดความเสี่ยงจากการผลิต

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ที่สำคัญ คือ L-SMART Model ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเชิงบูรณาการ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นในพื้นที่จังหวัดสระแก้วหรือจังหวัดใกล้เคียงที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน โดยควรให้ความสำคัญกับ การปรับเปลี่ยนทัศนคติของเกษตรกรให้ยอมรับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ควบคู่ไปกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ การประเมินความคุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจ (ROI) ภายหลังจากการนำ L-SMART Model ไปใช้ปฏิบัติจริง หรือการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านในยุคเกษตรดิจิทัล

References

- Bank of Thailand. (2024). *Delving into 4 megatrends: New challenges for managing inflation*.
<https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine-issues/Phrasiam-68-2/theknowledge-megatrends.html>

- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340. <https://doi.org/10.2307/249008>
- Department of Agricultural Extension. (2025a). *Guidelines for driving smart farmer development towards digital agri-entrepreneurship*. Agricultural Cooperative Federation of Thailand Printing House.
- Department of Agricultural Extension. (2025b). *Manual for smart farmer assessment and development criteria*. Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2015). *The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development* (8th ed.). Routledge.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for “intelligence”. *American Psychologist*, 28(1), 1–14. <https://doi.org/10.1037/h0034092>
- Office of Agricultural Economics. (2025). *Agricultural economic indicators of Thailand 2025*. Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper and Row.